In de zaak 73-74

GROUPEMENT DES FABRICANTS DE PAPIERS PEINTS DE BELGIQUE, te Brussel,

SC USINES PETERS-LACROIX SA, te Brussel,

LES PAPETERIES GENVAL SA, te Genval,

ÉTABLISSEMENTS VANDERBORGHT FRÈRES SA, te Brussel,

PAPIERS PEINTS BREPOLS SA, te Turnhout,

allen bijgestaan door M. Grégoire, advocaat bij het Hof van Beroep te Brussel, laatstgenoemde verzoekster bovendien bijgestaan door G. Schrans, advocaat bij het Hof van beroep te Gent, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij de advocaat T. Biever, kantoor houdende aldaar, boulevard Grand-Duchesse Charlotte 83,

verzoeksters,

tegen

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, ten deze vertegenwoordigd door haar juridisch adviseurs J.-P. Dubois en D. Oldekop, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij haar juridisch adviseur M. Cervino, Bâtiment CFL, place de la Gare,

verweerster,

en

J.-M. PEX, ten deze vertegenwoordigd door L. Van Bunnen, advocaat bij het Hof van beroep te Brussel, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij de advocaat en procureur P. Beghin, kantoor houdende aldaar, avenue de la Gare 9,

interveniënt,

betreffende: nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 23 juli 1974 inzake een procedure op grond van artikel 85 van het EEG-Verdrag,

wijst

HET HOF

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, H. Kutscher, Kamerpresident, A. M. Donner, P. Pescatore, M. Sørensen, A. J. Mackenzie Stuart en A. O'Keeffe, Rechters,

Advocaat-Generaal: A. Trabucchi
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

Overwegende dat de feiten en de door partijen tijdens de schriftelijke behandeling voorgedragen argumenten kunnen worden samengevat als volgt:

I — De feiten

In 1922 hebben vijf Belgische ondernemingen, fabrikanten en importeurs van behangselpapier, zich aaneengesloten tot de Groupement de fabricants de papiers peints de Belgique (Vereniging der Belgische behangselpapierfabrikanten, nader te noemen: de Vereniging), een te Brussel gevestigde vereniging zonder statuten, aanvankelijk bestaande uit de vier verzoekende ondernemingen en de firma Rath en Doodeheefver, die zich in 1963 heeft teruggetrokken.

Volgens haar huishoudelijk reglement stelt de vereniging zich ten doel het bestuderen en oplossen van alle met de bedrijfsuitoefening harer leden verband houdende vraagstukken. De leden stellen samen een „barème" van de verkoopsprijzen vast, dat op de technische omschrijving (naar kleur en gewicht) van het door hen vervaardigd behangselpapier is afgestemd. Zij verplichten zich de algemene verkoopsvoorwaarden der vereniging toe te passen. Het behangselpapier wordt door de vereniging tegen gemeenschappelijke vaste prijzen verkocht. Zij stelt tevens een „barème de prix" voor de bij wederverkoop te berekenen prijzen vast. Die prijzen zijn thans volgens de Commissie verplichte wederverkoopsprijzen of richtprijzen, gekoppeld aan het verbod kortingen *aan te kondigen.* De vereniging kent, naargelang van hetgeen er door de afnemers jaarlijks bij de gezamenlijke tot de Vereniging behorende fabrikanten wordt gekocht, een samenwerkingspremie toe. Volgens de Vereniging is het stelsel van samenwerkingspremies gewijzigd — dan wel zal het worden gewijzigd — in dier voege dat ook aankopen bij andere binnen de EEG gevestigde fabrikanten eronder komen te vallen.

Op 30 oktober 1962 heeft de Vereniging krachtens artikel 5, lid 1, van 's Raads verordening nr. 17 van 6 februari 1962

(PB 1962, blz. 204) op het daartoe bestemde formulier „ad hoc" bij de Commissie doen aanmelden dat er tussen haar leden een overeenkomst betreffende de vervaardiging en wederverkoop van behangselpapier was gesloten. In de rubriek voor „gegevens over de inhoud van de overeenkomst" heeft de Vereniging naast de woorden „indien de overeenkomst schriftelijk is vastgelegd, dient een afschrift van de volledige tekst bijgevoegd te worden" alleen maar een streep geplaatst; naast de woorden: „indien de inhoud niet of niet volledig schriftelijk is vastgelegd, dient deze hiernaast te worden vermeld" heeft zij opgegeven:

— vaststelling van kwaliteitscriteria;
— vaststelling van prijzen, kortingen en ristorni bij verkoop en bij wederverkoop;
— gezamenlijke reclame."

Onder rubriek II (3): „In ieder geval dienen de volgende gegevens vermeld te worden: f) maatregelen die tegen de betrokken ondernemingen kunnen worden genomen (contractuele boetes, uitsluiting, stopzetting van leveranties, enz.)" heeft de Vereniging vermeld: „uitsluiting".

Onder de rubriek: „Middelen om de doelstellingen van de overeenkomst ... te bereiken", naast de woorden „inachtneming van bepaalde koop- of verkoopsprijzen of andere marktvoorwaarden" heeft de Vereniging vermeld:

„de inachtneming der in de barema's vastgestelde verkoopsprijzen, gezamenlijke ristorni en algemene verkoopsvoorwaarden".

De Vereniging heeft bij de aanmelding der overeenkomst noch de algemene verkoopsvoorwaarden, noch haar circulaires aan de afnemers gevoegd.

Na een arrest, door het Hof van Beroep te Brussel op 16 mei 1963 gewezen in de zaak van Rath en Doodeheefver tegen de tegenwoordige leden van de Vereniging, — die in dat arrest is veroordeeld wegens overtreding van het Belgisch mededingingsrecht — heeft de Commissie bij brief van 26 november 1968 de leden van de Vereniging om nadere inlichtingen verzocht. Onder meer heeft zij gevraagd om overlegging van een afschrift van bepaalde schriftelijke stukken die van de Vereniging zijn uitgegaan.

Met betrekking tot de verhouding tussen de Vereniging en haar afnemers heeft de Commissie voorts de navolgende vragen gesteld:

1. Wordt de uitvoer der Belgische afnemers verboden, verhinderd of bemoeilijkt, bij voorbeeld in dier voege dat daartoe vooraf toestemming moet worden verleend?
2. Wordt aan buitenlandse afnemers belet tot wederuitvoer naar andere landen of wederinvoer in België over te gaan?

Deze vragen zijn ontkennend beantwoord.

Op de vraag:

„Zijn Uw afnemers verplicht Uw wederverkoopsprijzen in België te eerbiedigen?"

heeft de Vereniging bevestigend geantwoord.

De vraag:

„Zijn de afnemers verplicht Uw wederverkoopsprijzen bij uitvoer te eerbiedigen?"

is ontkennend beantwoord.

Op 25 september 1972 heeft de Interessengemeinschaft der deutschen Tapetenfabrikanten zich bij de Commissie beklaagd over de gevolgen van het door de Vereniging toegepaste systeem van cumulatieve kortingen, dat de Duitse exporten naar de Belgische markt zou bemoeilijken. De Vereniging heeft de klaagster genoegdoening geschonken door de toezegging de samenwerkingspremies voortaan ook voor Duitse exporten naar België te zullen berekenen.

Voorts is er op 22 november een klacht ingeschreven van de heer J. M. Pex, een Belgische ondernemer in verfwaren en behangselpapier die sinds juli 1971 een aantal bestellingen van behangselpapier — voor levering aan de firma GB Super Bazars — heeft gedaan bij de firma Brepols. De firma GB Super Bazars voert echter een prijsoorlog en heeft openlijk aangekondigd op de wederverkoopsprijzen van de Vereniging kortingen te zullen toepassen.

Terstond nadat het behangselpapier op de supermarkten van GB was verschenen heeft Brepols — op 4 oktober 1971 — de navolgende circulaire aan haar afnemers gezonden:

„U hebt de vorige week uit de krant vernomen dat behangselpapier uit onze collectie 1970-1971 zonder dat wij daarvan wisten door een keten van grootwinkelbedrijven 10 à 15 % beneden het vastgestelde tarief is te koop aangeboden en verkocht.

Wij konden al gauw vaststellen dat dit behangselpapier afkomstig was uit de voorraad van een van onze afnemersgrossiers die met die organisatie van grootwinkelbedrijven contact had opgenomen.

Zulke methoden dreigen ernstig afbreuk te doen aan de belangen van onze traditionele wederkopers, waartoe wij ook U rekenen; wij hebben dan ook gereageerd met het stopzetten van alle leveranties aan de betrokken groothandelaar."

Brepols is de heer Pex niettemin tot maart 1972 blijven leveren.

In een 29 oktober 1971 gedagtekende en door alle verzoeksters getekende circulaire der Vereniging wordt gezegd:

„In de tegenwoordige omstandigheden komt het ons noodzakelijk voor Uw aandacht te vestigen op de „algemene verkoopsvoorwaarden", en wel met name op de noodzaak ener strikte eerbiediging van lid 3 en volgende:

Bij bestelling verbindt de afnemer zich zonder meer alle uit de algemene verkoopsvoorwaarden voortvloeiende verplichtingen te eerbiedigen en aanvaardt bij de eventuele consequenties welke aan inbreuken daarop verbonden zijn ...

Slechts de verkoopsprijzen op de „barèmes" vermeld mogen worden aangekondigd of gepubliceerd", om het even hoe, bij voorbeeld door affichering in de uitstalruimte, vermelding in advertenties of in de prijslijsten der collecties. De aangegeven prijs moet steeds de voor het publiek bestemde prijs zijn, zonder vermelding van een lagere prijs of kortingscoëfficiënt; dit geldt zelfs in geval van uitverkoop.

Doorverkoop aan een andere handelaar:

De koper mag de artikelen der Vereniging doorverkopen aan andere handelaren of tussenpersonen, op voorwaarde: dat zij de onderhavige algemene voorwaarden uitdrukkelijk aanvaarden en jegens de Vereniging en haar leden de nakoming verzekeren van de eruit voortvloeiende verplichtingen; dat er te zijnen opzichte door de Vereniging of haar leden geen maatregel is genomen die intrekking van de samenwerkingspremie medebrengt. De bij wederverkoop berekende prijs mag in geen geval lager zijn dan de prijs welke de koper zou moeten betalen wanneer bij dezelfde waar rechtstreeks bij de tot de vereniging behorende fabrikant betrok.

Deze voorwaarden brengen mede dat ook de koper uit de tweede hand automatisch gehouden is de algemene verkoopsvoorwaarden van de Vereniging te eerbiedigen.

De leden van de Vereniging, uitgezonderd Vanderborght Frères, hebben vervolgens geweigerd de heer Pex behangselpapier te verkopen omdat hij hun algemene verkoopsvoorwaarden zou hebben geschonden. De heer Pex heeft nooit getracht een bestelling bij Vanderborght Frères te plaatsen.

Op 22 november 1972 heeft hij zich bij de Commissie beklaagd dat de leden der Vereniging zouden hebben geweigerd hem behangselpapier te leveren.

Nadat er tussen de Vereniging en de Commissie stukken waren gewisseld heeft de Commissie op 14 juni 1973 de procedure van artikel 3 van verordening nr. 17 aanhangig gemaakt.

Zij is overgegaan tot een onderzoek naar de vraag of de navolgende stukken, overeenkomsten en besluiten met artikel 85 van het EEG-Verdrag in overeenstemming zijn:

— huishoudelijk reglement van de vereniging van juli 1971;
— circulaire 619 betreffende de campagne 1971-1973 (algemene verkoopsvoorwaarden);
— circulaire nr. 620 C (grote afnemers);
— circulaire nr. 617 C (prix de carte);
— circulaire nr. 617 V (prix de voyage);
— besluit gezamenlijk de handelaar in behangselpapier Pex alsook de onderneming International Décor te Brussel te boycotten;
— het afgestemd gedrag van de naamloze vennootschap Rath en Doodeheefver dat met deze overeenkomsten en besluiten verband houdt.

Op 26 oktober 1973 heeft de Commissie krachtens artikel 2, lid 1, van haar verordening nr. 99/63 van 25 juli 1963 betreffende de voorwaarden gesteld in artikel 19, leden 1 en 2, van 's Raads verordening nr. 17 (PB 1963, blz. 2268) de Vereniging mededeling gedaan van de tegen haar aangebrachte punten van bezwaar.

Bij nota van 10 december 1973 heeft de Vereniging haar opmerkingen bij de Commissie ingediend.

Op 18 december 1973 heeft de Commissie overeenkomstig artikel 19, lid 1, van verordening nr. 17 en de artikelen 7 en volgende van verordening nr. 99/75 de Vereniging in staat gesteld mondeling haar standpunt ten aanzien van bedoelde punten van bezwaar te bepalen.

Na het op 18 december 1973 gehouden verhoor hebben verzoeksters — op 24 april 1974 — aan de Commissie een voorstel voor een nieuwe overeenkomst voorgelegd. De leden der Vereniging hebben met name voorgesteld van alle prijsmaatregelen af te zien.

Op 25 juli 1974 heeft de Commissie de Vereniging per telex doen weten dat zij zojuist tegen de Vereniging en haar leden een beschikking had genomen welke haar zonder verwijl zou worden medegedeeld.

Dezelfde dag is er door de Commissie een persconferentie gehouden waar de belangrijkste punten van de beschikking zijn medegedeeld.

De bestreden beschikking, gedagtekend 23 juli 1974 (PB 1974, nr. L 237, blz. 3) is op 29 juli 1974 aan de Vereniging medegedeeld. In die beschikking heeft de Commissie:

1. vastgesteld dat het huishoudelijk reglement van de Vereniging der Belgische Behangselpapierfabrikanten van juli 1971; de circulaires 619, 620, 617 C en 617 V alsook het besluit de handelaar Pex en de firma International Décor niet te leveren, met artikel 85, lid 1, van het EEG-Verdrag in strijd zijn;
2. het verzoek van de vereniging om toepassing van artikel 85, lid 3, ten aanzien van voormelde regelingen en voormeld besluit afgewezen;
3. de vereniging gelast onverwijld een einde aan de vastgestelde inbreuk te maken;
4. wegens de gemeenschappelijke boycot de volgende geldboeten opgelegd:
   — aan de onderneming SC Usines Peters-Lacroix SA 6 750 000 Bfr.;
   — aan Les Papeteries de Genval SA 6 000 000 Bfr.;
   — aan de onderneming Etablissement Vanderborght Frères SA 1 800 000 Bfr.;
   — aan de onderneming Papiers Peints Brepols SA 3 375 000 Bfr.

II — De procesvoering

Het beroepschrift, gericht tegen de beschikking van de Commissie van 23 juli 1974, is op 30 september 1974 ter griffie van het Hof ingeschreven.

Bij op 3 februari 1975 ter griffie ingediend verzoekschrift hebben de heer J.M. Pex en de naamloze vennootschap GB — Inno — BM zich tot staving van de conclusiën van verweerster als interveniënten gesteld.

Bij beschikking van 21 februari 1975 heeft het Hof op rapport van de Rechter-Rapporteur en de Advocaat-Generaal gehoord, de heer J.M. Pex en de naamloze vennootschap GB — Inno — BM als zodanig toegelaten.

Bij op 1 april 1975 ter griffie ingediende memorie heeft de naamloze vennootschap GB — Inno —BM verklaard afstand te doen van de interventie.

Bij op 1 april 1975 ter griffie ingediende memorie heeft de heer J.M. Pex zijn opmerkingen tot staving van de conclusiën der Commissie ingediend.

Bij beschikking van 9 juli 1975 heeft het Hof op rapport van de Rechter-Rapporteur en de Advocaat-Generaal gehoord, akte genomen van voormelde verklaring van afstand van de naamloze vennootschap GB — Inno — BM.

Het Hof heeft op rapport van de Rechter-Rapporteur en de Advocaat-Generaal gehoord besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

III — Conclusies van partijen

In hun beroepschrift concluderen *verzoeksters* dat het den Hove behage:
- het beroep ontvankelijk en gegrond te verklaren;
- mitsdien de beschikking van verweerster van 23 juli 1974 inzake een procedure op grond van artikel 85 van het EEG-Verdrag (IV/426) — Vereniging der Belgische Behangselpapierfabrikanten — te vernietigen;
- Althans die beschikking te vernietigen voorzover daarin
  a) het verbod kortingen op de prijzen bij wederverkoop aan te kondigen, de invoering van een systeem van kwaliteitsgroepen en het gemeenschappelijke beleid ter bevordering van de verkoop onder artikel 85 zijn gebracht;
  b) geldboeten zijn opgelegd;
- de wederpartij te veroordelen tot terugbetaling aan elk der verzoeksters van alle ter voldoening aan de beschikking betaalde geldboeten, vermeerderd met moratoire interessen;
- verweerster in alle kosten te verwijzen.

In haar verweerschrift concludeert *verweerster* dat het den Hove behage:
- het beroep, wat het primair gevorderde betreft, ongegrond te verklaren;
- het niet-ontvankelijk te verklaren wat het subsidiair gevorderde betreft;
- verzoeksters in de kosten te verwijzen.

In haar conclusie van repliek concludeert *de firma Brepols* voorts dat het den Hove behage:
- althans artikel 3 van de beschikking van 23 juli 1974 inzake een procedure op grond van artikel 85 van het EEG-Verdrag te vernietigen.

De *heer Pex* concludeert dat het den Hove behage:
- het beroep ongegrond te verklaren voor zover strekkende tot verklaring voor recht dat de verkoopweigering van UPL, Genval en Brepols rechtmatig is geweest, zodat hun te dier zake ten onrechte boetes zijn opgelegd;
- verzoeksters in de op de interventie gevallen kosten te verwijzen.

In haar antwoord aan de interveniënt heeft *de vennootschap Brepols* geconcludeerd dat het den Hove behage:
- de interventie van de heer Pex ongegrond te verklaren;

— verweerster en de interveniënt in de op de interventie gevallen kosten te verwijzen.

A — Middelen strekkende tot vernietiging van de beschikking in haar geheel

Eerste middel: de beschikking zou niet genoegzaam met redenen zijn omkleed

Verzoeksters betogen dat in de beschikking op de argumenten der vereniging niet is ingegaan.

Waar de rechtscontrole allereerst de redengeving der beschikkingen — met betrekking tot de economische beoordelingen der Commissie — betreft, had zij de feiten en overwegingen waardoor zij zich daarbij heeft laten leiden, dienen te vermelden.

In haar verweerschrift antwoordt *de Commissie* dat zij niet alle feitelijke en juridische overwegingen waarop de veroordeling der verzoeksters berust, behoeft te vermelden: vergelijk zaak 41-69 — *ACF Chemiefarma NV t. Commissie* (Jurispr. 1970, blz. 66). Pas bij de behandeling in rechte dient zij aan te tonen dat haar beschikking gegrond was en wel door weerlegging van het door verzoeksters in hun memories voorgedragen betoog (vgl. de conclusies van de Advocaat-Generaal Mayras in de zaak *Cementhandelaren* (Jurispr. 1972, blz. 1003).

Tweede middel: geen bedreiging van de handel tussen de Lid-Staten

Verzoeksters zien niet in hoe maatregelen die, de getrouwheidskorting uitgezonderd, geoorloofd zouden zijn geweest wanneer ze door de leden alleen op hun eigen produkten waren toegepast, hun rechtmatig karakter verliezen wanneer ze ook op de door hen ingevoerde produkten worden toegepast. De prijsafspraak kan op de invoer niet van invloed zijn omdat een fabrikant die behangselpapier invoert alleen aan de kostprijs en niet aan de bij wederverkoop te berekenen prijs denkt.

De Commissie ging er van uit dat de gewraakte beschikking in de lijn van haar eerdere beschikkingen lag. In werkelijkheid is zij veel verder gegaan dan in de ASPA-beschikking (PB nr. L 148, 1970, blz. 10).

Weliswaar heeft het Hof in zijn arrest van 17 oktober 1972, gewezen in de zaak 8-72 — *Cementhandelaren t. Commissie* overwogen dat een ondernemersafspraak die het gehele grondgebied van een Lid-Staat bestrijkt, naar haar aard een versterking van de nationale drempelvorming ten gevolge heeft, hetgeen de in het Verdrag beoogde economische vervlechting doorkruist en de nationale produktie bescherming verschaft, doch aan die overweging ging de vaststelling vooraf dat de betrokken overeenkomst in concreto tot de bedoelde gevolgen leidde. Het Hof heeft echter niet willen zeggen dat een ondernemersafspraak door het enkele feit dat zij voor het gehele nationale grondgebied geldt, de handel tussen Lid-Staten raakt, want met zulk een redengeving zou men er altijd komen.

De onderhavige casuspositie is in geen enkel opzicht vergelijkbaar met die in zaak 8-72. Van de twee bepalingen van het huishoudelijke reglement welke met die van de Cementhandelaren kunnen worden vergeleken is de eerste — behelzende een verbod van levering aan inkooporganisaties en verkoopscommissionairs — in onbruik geraakt. En de tweede bepaling, volgens welke een handelaar om te kunnen inkopen een bescheiden omzet moet maken — omdat anders de administratiekosten er niet uitkomen —, sorteert in de praktijk geen effect.

Wat de getrouwheidskorting betreft, de vereniging heeft in de klacht van de Interessengemeinschaft deutscher Tapetenfabrikanten aanleiding gevonden aan te kondigen dat die korting voortaan op alle aankopen uit alle EG-landen zou worden toegepast.

De gewraakte overeenkomsten sluiten niet alle verkoop aan niet door de vereniging erkende wederverkopers uit en maken het fabrikanten en wederverkopers uit andere Lid-Staten niet moeilijker in België op de markt te komen of op die markt door te dringen.

De door de vereniging ingevoerde produkten, waarvoor de verbodsclausule betreffende de kortingen geldt, vertegenwoordigen nog geen 5 % van de binnenlandse markt. Eigenlijk moet dit percentage nog lager worden gesteld, immers drie leden der vereniging hebben fabrieken in het buitenland, zodat hun invoer op handel tussen fabrieken neerkomt.

Het opnemen van ingevoerd of elders betrokken behangselpapier in de staalboeken is een vervelend karwei dat uitsluitend op verzoek van de afnemers wordt verricht en waar de vereniging heel graag af wil.

Nu aan de handel tussen Staten geen afbreuk wordt gedaan en de Commissie in gebreke is gebleven haar desbetreffende bewering althans met redenen te omkleden, moet de omstreden gedraging — en de alleen ter uitvoering ervan genomen maatregel — als geoorloofd worden beschouwd.

De Commissie heeft ook te enen male verzuimd te verklaren hoe het gehele huishoudelijk reglement en de gezamenlijke algemene verkoopsvoorwaarden aan de handel tussen Lid-Staten afbreuk zouden kunnen doen: een overeenkomst dient niet te worden gelezen alsof haar verschillende bepalingen een onlosmakelijk geheel vormen.

Verweerster betoogt dat de vereniging werkt met een volledig systeem van gezamenlijk toe te passen collectieve prijzen en haalt ten bewijze daarvan de bepalingen van het huishoudelijk reglement en de circulaires der vereniging aan. Ook al zouden die prijzen slechts als richtprijzen zijn te beschouwen, dan nog zou de vereniging het door vaststelling ervan de deelnemers aan de ondernemersafspraak mogelijk maken het prijsbeleid der vereniging te voorzien — vergelijk zaak 8-72 *Cementhandelaren t. Commissie* (Jurispr. 1972, blz. 977, overweging 21).

's Hofs uitlegging van het criterium der ongunstige beïnvloeding van de handel tussen Lid-Staten (gevoegde zaken 56 tot 58-64 — Grundig) is erg ruim en moet ook op de overeenkomst der vereniging worden toegepast. Bijna 10 % van de totale invoer uit andere landen loopt in België via verzoeksters. Omdat vier van de vijf Belgische fabrikanten tot de Vereniging zijn toegetreden en de Vereniging in de behoeften van bijna de helft der Belgische klanten voorziet, raken de overeenkomsten en besluiten van verzoeksters rechtstreeks de Belgische invoer.

Er bestaat op de Belgische markt voor behangselpapier een grote importbehoefte bij grossiers en detailhandelaren die deels niet bij de Vereniging zijn aangesloten en de algemene verkoopsvoorwaarden en het huishoudelijk reglement der Vereniging zijn er duidelijk op gericht geheel alleen in alle behoeften van de Belgische markt te voorzien.

De feiten liggen dus ongeveer gelijk als in de zaak der *Cementhandelaren.*

Voorts passen de afnemers der Vereniging haar verkoopvoorwaarden veelal ook op niet door de Vereniging geleverd behangselpapier toe. Verweerster concludeert dat grossiers en detailhandelaren die zich voor behangselpapier tot de Belgische fabrikanten wenden, maar heel weinig keus hebben. Zij zijn dus vooral op buitenlandse fabrikanten aangewezen. Maar dan zien zij zich vaak genoodzaakt de algemene verkoopsvoorwaarden der vereniging te eerbiedigen.

Ofschoon de Commissie studie heeft gemaakt van de gewraakte clausules in hun samenhang — dat wil zeggen van het door verzoeksters toegepaste stelsel van reglementering der behangselpa-

piermarkt — wijst zij erop dat de bepalingen der in de beschikking bedoelde overeenkomst, zelfs afzonderlijk bezien, de handel tussen Lid-Staten ongunstig kunnen beïnvloeden:

— het boycotten van de heer Pex heeft hem ernstig beperkt in zijn vrijheid behangselpapier te betrekken bij andere fabrikanten in België en elders;
— de samenwerkingspremie (aangevuld door kortingen over de totale aankopen) leidt ertoe dat de afnemers der Vereniging zich bedenken alvorens behangselpapier bij andere fabrikanten, met name in het buitenland, te betrekken;
— de voorgeschreven prijzen leiden ertoe dat de afnemers de door de Vereniging ingevoerde produkten niet tegen een lagere prijs kunnen verkopen; ook in de *ASPA*-zaak waren de afnemers der Vereniging verplicht zich bij de leden te bevoorraden. Reeds toen nam de Commissie een beschikking waarin er tussen de verplichtingen welke ten aanzien van de prijzen waren opgelegd en het criterium van mogelijke ongunstige beïnvloeding van de handel tussen Lid-Staten een nauw verband gelegd werd („zonder via de officiële distributiekanalen te gaan").

De Commissie concludeert dat alle clausules die volgens haar de mededinging beperken, de handel tussen Lid-Staten kunnen beïnvloeden omdat zij een bestanddeel uitmaakten van het gehele op reglementering van de behangselpapiermarkt gerichte systeem der verzoeksters, dat vooral in hun prijzenbeleid tot uiting komt.

De *interveniënt* Pex verklaart dat de „prix de barème" volgens de algemene voorwaarden der Vereniging niet persé de verkoopsprijs behoeft te zijn. Het ging er de Vereniging om dat alleen de „prix de barème" werd geafficheerd en dat eventuele kortingen niet werden bekendgemaakt of aangekondigd. Maar een handelaar die zich om redenen aan zijn eigen bedrijfsvoering ontleend aan de door hem aangekondigde prijzen wil of moet houden, dient tegen de catalogusprijs te verkopen en zit dan aan een werkelijk voorgeschreven prijs vast.

De handel tussen Staten kan ongunstig worden beïnvloed: had de interveniënt bij de Vereniging gekocht behangselpapier willen exporteren, dan had hij volgens de voorschriften der Vereniging haar tarieven aan de buitenlandse importeur moeten opleggen.

Ter beantwoording van de vraag of een overeenkomst tussen ondernemingen geoorloofd is, dient niet alleen te worden gelet op de eruit voortvloeiende rechten en verplichtingen, maar ook op de juridische en economische context, en wel met name op filialen of andere buitenlandse fabrikanten gesloten contracten of wederkerige alleenvertegenwoordigingsovereenkomsten. Parallelle importen zijn in casu praktisch uitgesloten.

De *vennootschap Brepols* zegt voor repliek dat de heer Pex geenszins het bewijs heeft geleverd dat de leden der Vereniging zich al dan niet rechtstreeks tegen parallelle importen hebben verzet. Bovendien schijnt er in casu aan te moeten worden herinnerd dat het onderhavig beroep tegen een beschikking van de Commissie gericht is. Het is dus alleen de vraag of deze beschikking, zoals zij aan verzoeksters werd betekend, als rechtens gegrond is te beschouwen.

Derde middel: discriminatie

Verzoeksters betogen dat voorgeschreven uniforme prijzen in België niet verboden zijn en dat het Belgische recht juist een maximumprijs dan wel een minimumprijs of ook een maximum- en een minimumprijs voorschrift.

Doctrine en rechtspraak staan welwillend tegenover een stelsel van gebonden prijzen. Soms legt de wetgever zo een stelsel zelfs op (verzoeksters geven voorbeelden); de burgers in België komen niet op de gedachte dat hetgeen de overheid er

voorschrijft met het Gemeenschapsrecht in strijd zou kunnen zijn. Dat de Commissie niet in het geweer is gekomen behelst ten opzichte van verzoeksters een onaanvaardbare vorm van discriminatie.

Verweerster betoogt dat de Vereniging, wanneer eenmaal wordt vastgesteld dat haar afspraak de mededinging beperkt — in dier voege dat zij de prijsconcurrentie tussen de fabrikanten zelf en tussen de handelaren uitschakelt — en daarom onder het verbod van artikel 85, sub a, valt, zich, juist gezien de voorrang van het Gemeenschapsrecht, niet meer op Belgisch recht mag beroepen. Wanneer haar marktreglementering onder een in het Verdrag omschreven verbod valt, kunnen verzoeksters niet meer ten exceptieve stellen dat de beschikking waarbij zulks wordt vastgesteld, discriminatie zou behelzen. Het stelsel is in de Belgische jurisprudentie soms ook gewraakt.

De *interveniënt* stelt dat de rechtmatigheid van het stelsel van bindende collectieve prijzen — met verkoopweigering jegens alle tussenpersonen die er niet aan willen meedoen — zelfs naar Belgisch recht aanvechtbaar is, wanneer het op discriminerende wijze alleen jegens de grootwinkelbedrijven wordt toegepast. Sommige detaillisten werken zelfs openlijk met kortingen van 20 %; en volgens de doctrine in België verplicht de goede trouw de fabrikanten in geval van prijsbinding er alle met elkander concurrerende wederverkopers aan te houden.

De *vennootschap Brepols* antwoordt de interveniënt dat zij niet ontkent dat sommige detailhandelaren zulke kortingen toestaan, hetgeen in de sinds het verkoopseizoen 1969-1971 geldende algemene verkoopsvoorwaarden ook niet wordt verboden. Maar de grootwinkelbedrijven plegen de kortingen openlijk aan te kondigen, en dat wordt in bedoelde voorwaarden wél verboden.

Vierde middel: weigering van overleg

Volgens *verzoeksters* heeft verweerster via overleg in feite algehele genoegdoening kunnen verkrijgen. In de beschikking had dan ook met de voorstellen der vereniging rekening moeten worden gehouden. In haar brief van 24 april 1973 heeft zij een opsomming gegeven van de enkele bepalingen die nog worden toegepast, hetgeen zou hebben betekend dat alle andere bepalingen niet meer gelden. Ten onrechte wordt in de beschikking gesteld dat de ondernemingen er tot na afloop van het verhoor op zouden hebben gestaan hun systeem volledig te handhaven.

Verweerster brengt hiertegen in dat verzoeksters nooit duidelijk hebben verklaard dat zij zich niet meer hielden aan de overeenkomsten die door de Commissie in de mededeling der punten van bezwaar worden gewraakt. Wel hebben zij — om uitstel te krijgen — overleg voorgesteld, maar de Commissie had geen enkele aanleiding over de een of andere regeling te spreken zolang de gewraakte afspraken en besluiten niet werden beëindigd; er zat niets anders op dan een verbod op te leggen.

Dertiende middel: onjuiste uitlegging van artikel 85

Verzoeksters verwijzen naar het mededingingsrecht van de Verenigde Staten, dat eenzelfde geest ademt als het Verdrag en betogen dat aldaar een eventueel verbod van prijsbinding krachtens de federale antitrust-wetgeving niet geldt wanneer aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- volgens de wettelijke regeling van één der Staten is een stelsel van prijsbinding toegestaan, terwijl die regeling ook in de handhaving van dergelijk stelsel voorziet;
- tussen de betrokken produkten en gelijksoortige produkten moet een als „free and open" aan te merken mededinging bestaan;
- er mag geen sprake zijn van een stelsel van collectieve prijsbinding.

Maar van collectieve prijsbinding is bij de Vereniging geen sprake. De Commissie had met de economische realiteit reke-

ning dienen te houden, zoals die aan de dag treedt in de „gemeenschappelijke markt" van de Verenigde Staten van Amerika, en te rade dienen te gaan met een in de praktijk getoetst antitrust-recht, zoals het Hof zelf ook heeft gedaan, vergelijk (zaak *Europemballage — Continental Can t. Commissie,* (Jurispr. 1973, blz. 215).

Verweerster antwoordt dat er in het Verdrag of in het afgeleide Gemeenschapsrecht, anders dan in de regeling welke in de Verenigde Staten van Amerika geldt, geen uitzonderingsbepaling is te vinden waarin prijsbindingsovereenkomsten met zoveel woorden rechtmatig worden verklaard. Bovendien gaat het in casu om overeenkomsten die een *collectieve* prijsbinding behelzen, en zelfs in de Verenigde Staten kunnen zulke overeenkomsten niet door de beugel.

B — Middelen strekkende tot nietigverklaring van de beschikking, voorzover daarin geldboeten zijn opgelegd ter zake van de weigering aan de heer Pex te leveren

Vijfde middel: geen boycot

Verzoeksters betogen dat de term „boycot" in de beschikking wordt gebruikt voor activiteiten die er op gericht zijn een lastige concurrent uit te schakelen. Maar de heer Pex is nooit een concurrent geweest, doch een afnemer en men is er nooit op uit geweest hem uit te schakelen. De betrokken leden van de vereniging hebben hem alleen maar tijdelijk — zolang hij bepaalde rechtmatig door de verkopers opgelegde verplichtingen niet nakwam — niet willen leveren.

De firma Brepols, leverancier van Pex' belangrijkste benodigdheden, heeft zich bereid verklaard de leveringen te hervatten wanneer de heer Pex zich zou verbinden de verkoopsvoorwaarden — en zijn contractuele verplichtingen — na te komen. Hierbij verdient de opmerking dat Pex en zijn stroman, International Décor, wegens de levering van bij Brepols gekocht behangselpapier aan detaillisten die openlijk kortingen aankondigden, slechts voorwaardelijk en tijdelijk door opschorting van leveranties — een, gezien zijn gedrag normale sanctie — zijn getroffen. Bovendien werden reeds ontvangen leveringen niet betaald, zodat Brepols nog altijd 200 000 Bfr. te vorderen heeft.

Bovendien had Brepols voor rechtstreeks of indirecte wederverkoop aan de grootwinkelbedrijven een niet in hun staalboeken opgenomen assortiment behangselpapier aangeboden. Van de bedoeling een concurrent uit te schakelen kan dus niet worden gesproken.

Voorts is volgens Brepols opschorting van de leveranties als zodanig niet ongeoorloofd. Zij wijst op het beginsel dat aan de „exceptio non adimpleti contractus" ten grondslag ligt, volgens hetwelk de wederzijdse verbintenissen der partijen in onderlinge samenhang moeten worden bezien, zodat de ene partij de verdere nakoming harer verplichtingen kan opschorten wanneer de andere partij de hare niet nakomt.

Verweerster antwoordt dat Pex' gedragingen geen boycot rechtvaardigen, terwijl het opschorten der leveranties met de bedoeling een handelaar in de door de leveranciers gewenste richting te dwingen juist een typisch voorbeeld van boycot oplevert. Artikel 85 heeft niet alleen ten doel de mogelijkheid van mededinging tussen de leden van een kartel te waarborgen, doch ook de vrijheid van handelen — en keuze — van een derde als de heer Pex te beschermen. De gezamenlijke boycot was erop gericht de heer Pex van de markt te weren zolang hij de verkoopsvoorwaarden der vereniging naast zich neerlegde; wegens zijn collectief karakter viel de maatregel buiten het bestek van de middelen welke naar burgerlijk recht kunnen worden toegepast in geval van schending van contractuele verplichtingen.

Verweerster merkt op dat men er de heer Pex ten deze nimmer een verwijt van gemaakt heeft dat hij de partijen hem door Brepols geleverd behangselpapier niet had betaald. Pas tijdens de mondelinge behandeling is men zich ter rechtvaardiging van de boycot mede op de schulden van de heer Pex gaan beroepen.

De *intervenient* betoogt dat hij zich na de boycot genoodzaakt heeft gezien zich voor zijn aankopen tot het buitenland te wenden; omdat hij bij de daar gevestigde leveranciers niet bekend was verlangden zij echter contante betaling dan wel een aanbetaling, waardoor hij krap bij kas is komen te zitten en niet in staat is geweest Brepols' facturen te betalen.

De *firma Brepols* ontkent dat de heer Pex zich in schulden zou hebben moeten steken als gevolg van het feit dat men hem niet heeft willen leveren. Zijn schulden waren al voordien ontstaan.

Zesde middel: geen afstemming ter zake van de boycot

Volgens *verzoeksters* heeft iedere fabrikant individueel bepaald wat hem te doen stond toen de heer Pex zijn verplichtingen niet nakwam.

Brepols heeft hem geleverd tot maart 1972, dus nog zes maanden na de gestelde gezamenlijke boycotactie. Ook de firma Rath en Doodeheefver heeft hem niet willen leveren, maar in de beschikking is niet te lezen dat de leden van het kartel ook met die firma tot een afstemming van gedragingen zouden zijn gekomen. Ook buitenlandse fabrikanten hebben in hun twijfel aan de solvabiliteit van de heer Pex aanleiding gevonden hem niet te leveren. Brepols betoogt dat zij haar leveringen aan de heer Pex niet op verzoek van de leden der vereniging, doch op aandrang van haar andere wederverkopers heeft stopgezet. Zij heeft de heer Pex een redelijke termijn gegeven om alsnog zijn verplichtingen na te komen.

Verweerster betoogt met verwijzing naar een door Brepols op 28 november 1971 aan de heer Pex geschreven brief, Genval's brief aan de heer Pex van 30 september 1971, Brepols' circulaire van 4 oktober 1971 en de circulaire van de vereniging dd. 29 oktober 1971 dat men inderdaad op grond van afstemming verdere levering aan Pex geweigerd heeft. De continuïteit van Brepols' leveringen zou weinig ter zake doen wanneer zou komen vast te staan dat alle leden van de vereniging gezamenlijk hadden besloten de heer Pex niet meer te leveren. Dat Brepols zich niet aan dat besluit gehouden heeft doet weinig ter zake, immers een ondernemersafspraak behoeft, wil artikel 85 toepasselijk zijn, geen volledig gevolg te sorteren. Zij biedt te bewijzen aan dat Brepols na het gezamenlijk boycotbesluit de heer Pex *in het geheim* is blijven leveren.

Zevende middel: de aanmelding van 1962 zou aan de te stellen eisen voldoen

Voorzover *verzoeksters* aan een in artikel 85, lid 1, van het EEG-Verdrag verboden overeenkomst mochten hebben deelgenomen, gaat het huns inziens om een op 30 oktober 1962 aangemelde overeenkomst die deswege tot aan de omstreden beschikking der Commissie haar geldigheid heeft behouden. Verzoeksters mochten er dan ook uitvoering aan geven en de erbij behorende civiele sancties toepassen. De betrokken verzoeksters mochten hun leveringen tijdelijk stopzetten.

Alle vragen van het aanmeldingsformulier zijn correct beantwoord, zodat er geen geldboetes mochten worden opgelegd.

Met het oog op de eerbiediging van een overeenkomst inzake de vaststelling van prijzen, kortingen en ristorni bij verkoop en wederverkoop dient een afnemer die zich er niet aan houdt van levering te worden uitgesloten. Mocht de aanmelding in dit ene geval door de diensten der Commissie niet zijn begrepen, dan zouden zij niet goed met de praktijk van het zakenleven op de hoogte zijn. Wanneer het nog duidelijker had moeten

worden gezegd, had hoofdstuk III van het formulier ook alleen de in zijn aanhef genoemde „middelen ter bereiking van het doel der overeenkomst" dienen te betreffen. Volgens de aanmelding betrof de overeenkomst de nakoming der algemene verkoopsvoorwaarden. Die worden nu eenmaal schriftelijk vastgelegd. Een exemplaar van die voorwaarden is niet overgelegd, maar het formulier schrijft dat ook niet voor.

Hoe men ook moge oordelen over de aanmelding van de andere bepalingen der algemene voorwaarden, de overeenkomst waarbij men zich tot inachtneming der gezamenlijk vastgestelde prijzen bij verkoop en wederverkoop verbond, is wel degelijk met zoveel woorden aangemeld.

Een tijdelijke stopzetting der leveringen — zolang bepaalde voorwaarden niet zijn vervuld — is een gewone, aan nietnakoming der op de koper rustende verplichtingen verbonden burgerlijke sanctie, die niet afzonderlijk en met zoveel woorden behoeft te worden aangemeld.

Toen de Commissie op 28 oktober 1971 mededeling van de algemene verkoopsvoorwaarden verlangde, wees zij erop dat het haar ging om het verkoopseizoen 1971-1972, waarmede zij te kennen gaf met de bij verzoekster gebruikelijke gang van zaken op de hoogte te zijn.

Verzoeksters concluderen dat verweerster de in artikel 15, lid 2, sub a), van verordening nr. 17/62 bedoelde geldboeten niet had mogen opleggen wegens haar op de aanmelding gevolgde en aan de beschikking voorafgegane gedragingen, voorzover vallend onder de omschrijving van de kennisgeving volgens artikel 15, lid 5, sub a) van verordening nr. 17/62.

Verweerster brengt hiertegen in dat de kennisgeving niet aan de voorschriften voldoet. Onder de maatregelen welke tegen de „deelnemende ondernemingen" kunnen worden genomen wordt slechts de uitsluiting genoemd; over maatregelen tegen de afnemers wordt gezwegen.

De aanmelding dient om de Commissie in staat te stellen de rechtsgeldigheid der haar gemelde overeenkomsten te beoordelen; de vragen moeten dus volledig worden beantwoord. Blijkens artikel 4, lid 3, van verordening nr. 27 worden niet met zoveel woorden genoemde clausules geacht niet te zijn aangemeld.

Zelfs wanneer een stelsel van collectieve prijsbinding de noodzaak van sancties impliceert, is een collectieve boycot toch nog wel iets anders dan individuele verkoopweigering. De Commissie concludeert dat zij de gezamenlijke boycot van verzoeksters als niet aangemeld mocht beschouwen, zodat er deswege een geldboete mocht worden opgelegd.

De *interveniënt* betoogt dat een boycotactie, wat men er ook mee voorheeft, volgens de Belgische jurisprudentie steeds ongeoorloofd is wanneer zij tot de aan betrokkene verweten gedraging in geen verhouding staat.

De *vennootschap Brepols* antwoordt de intervenient dat het in de door hem bedoelde zaak ging om een boycotactie van een kartel dat 99 % van de Belgische sigarettenmarkt omvatte.

Achtste middel: onjuiste redengeving

Verzoeksters betogen dat de beschikking wat de gestelde boycotactie betreft op onjuiste feitelijke veronderstellingen berust.

Aan hun weigering de GB Super Bazars te bevoorraden lag niet slechts de overweging ten grondslag dat GB onder de voorgeschreven prijzen verkocht, doch de overweging dat zij de categorieën van het door haar verkochte behangselpapier wederrechtelijk had gewijzigd.

Verweerster brengt hiertegen in dat de beschikking niet anders zou zijn uitgevallen wanneer de beweringen van verzoeksters juist zouden zijn. De boycot betrof Pex, niet de firma GB. Bovendien viel het systeem van kwaliteitscategorieën, zolang het deel uitmaakte van het door de

vereniging gecreëerde stelsel van marktreglementering, onder het verbod van artikel 85. GB was dan ook niet verplicht dat systeem toe te passen.

Negende middel: overschrijding van rechtsmacht

Verzoeksters betogen dat het voor de handel tussen Lid-Staten niets uitmaakt of GB in een Belgische winkel de haar door een eveneens in België gevestigde leverancier voorgeschreven verkoopprijs aanhoudt (nauwkeuringer gezegd: zich houdt aan het verbod van verkoop met aankondiging van prijskortingen). De Commissie had zich dus op dit punt niet bevoegd dienen te verklaren.

Verweerster meent te hebben aangetoond dat het stelsel van collectieve prijsbinding aan de handel tussen Staten afbreuk kon doen. De bepalingen der gewraakte overeenkomsten dienen niet op zich zelf te worden bezien. De tegen Pex gevoerde boycotactie bedreigde alle handelaren die het prijzenbeleid der Vereniging niet wensten te volgen.

Tiende middel: schending van het bij verzoekster opgewekte vertrouwen

Verzoeksters betogen dat de Commissie zich niet aan haar vroegere juridische opvattingen heeft gehouden en dat verzoeksters, ook al mochten zij het door hen opgelegde verbod en de sanctie welke er de logische consequentie van vormt niet als rechtmatig hebben mogen beschouwen, te goeder trouw zijn geweest, zodat de Commissie, ook al mocht zij menen de litigieuze clausules onrechtmatig te moeten verklaren, nog niet het recht had verzoeksters te veroordelen omdat zij er een tegenovergestelde mening op na hielden.

In haar eerste rapport over het mededingingsbeleid (onder nummer 55) verklaart de Commissie zonder te onderscheiden tussen collectieve en niet-collectieve overeenkomsten dat zuiver nationale stelsels van prijsbinding in het algemeen niet onder artikel 85, lid 1, vallen en dat de verticale prijsbinding in hoofdzaak als een nationaal concurrentievraagstuk is te beschouwen.

De Commissie heeft meermalen laten doorschemeren een uitzondering te willen maken wanneer een overeenkomst met betrekking tot de betrokken produkten niet tot belemmering of beperking van parallelle importen leidt. In twee beschikkingen van 1968 („Cobelaz" en „Comptoir français de l'azote") heeft de Commissie vastgesteld dat wanneer het tussen de deelnemers aan die overeenkomsten al tot een prijskartel mocht zijn gekomen, de handel tussen Lid-Staten daardoor niet kon worden geschaad omdat clausules die gebonden of uniforme prijzen behelzen op zichzelf de vrijheid van invoer of uitvoer van partijen of van binnen de gemeenschappelijke markt gevestigde derden niet belemmeren.

Verzoeksters verwijzen in dit verband naar de vragen welke de Commissie in verzoeken om inlichtingen, gedaan in 1968 en volgende jaren, heeft gesteld.

In de *ASPA*-beschikking (PB nr. L 148 van 1970, blz. 9) heeft de Commissie overwogen dat artikel 85 geldt voor restrictieve overeenkomsten die:
- alleen in eenzelfde Staat gevestigde ondernemingen betreffen;
- alleen op de binnenlandse markt van die Staat betrekking hebben;
- geen afbreuk doen aan de vrijheid van invoer of uitvoer van betrokkenen of derden.

Maar in de litigieuze beschikking wordt een veroordeling uitgesproken wegens feiten die aan elk van deze drie voorwaarden voldoen.

Uit de beschikkingen der Commissie in de zaak van de *Vereniging van Vernis en en Verffabrikanten in Nederland* (PB 1969, nr. L 168, blz. 22) en in de *ASPA*-zaak — waarin een negatieve verklaring was afgegeven nadat partijen de verplichting tot eerbiediging van de

voorgeschreven prijzen hadden laten vallen — mochten verzoeksters afleiden dat er uit een oogpunt van Gemeenschapsrecht op hun handelwijze niets was aan te merken wanneer zij hun beleid van gebonden prijzen lieten varen.

Zij hebben te meer gemeend daarop te mogen vertrouwen, toen de Commissie tegen Belgische overheidsmaatregelen waarvan een gelijke werking kon uitgaan als van het aan verzoeksters verweten gedrag, niet in het geweer kwam. Ook zijn reacties uitgebleven toen het Hof van Cassatie in 1960 uitspraak deed in de zaak *Griepekoven* t. *Union Spépha.*

Door in haar beschikking (onder IV, 2) te verklaren dat zij in het midden laat of de leden van de vereniging te goeder trouw waren, heeft verweerster ook artikel 15, lid 2, van verordening nr. 17/62 geschonden, volgens welke bepaling er wegens een inbreuk slechts bij opzet of onachtzaamheid straf kan worden opgelegd.

Verzoeksters zijn steeds in goed vertrouwen afgegaan op het beleid der Commissie — c.q. op het feit dat de Commissie zich juist van ingrijpen onthield — en concluderen dat indien er al van een inbreuk op artikel 85, lid 1, sprake is geweest, nochtans opzet en onachtzaamheid hebben ontbroken.

Ieder gezagsorgaan moet de door hemzelf geschapen rechtstoestand eerbiedigen (arrest 81-72 van 5 juni 1973).

De Commissie mag de goede trouw van verzoeksters niet met een beroep op haar eigen punten van bezwaar in twijfel trekken: aan de mededeling dier punten van bezwaar is voor de zaak ten principale generlei rechtsgevolg verbonden.

Verweerster brengt hiertegen in dat het er, wat de kwade trouw der verzoeksters betreft, in de hierbedoelde passage der beschikking, punt IV, 2, enkel en alleen om gaat of verzoeksters met betrekking tot de aanmelding hunner overeenkomst te goeder trouw zijn geweest. In de beschikking wordt echter gezegd dat er bij de boycot van een opzettelijk begane inbreuk sprake zou zijn geweest.

Verzoeksters kunnen niet onkundig zijn gebleven van de ontwikkeling van het Gemeenschapsrecht — inzake de verhouding tussen nationaal mededingingsrecht en Gemeenschapsrecht — en met name zij gewezen op het arrest *Walt Wilhelm* (Jurispr. 1969, blz. 1). In de ASPA-beschikking kon de Commissie een negatieve verklaring afgeven omdat alle restrictieve clausules waren geschrapt. Ook is verweerster doende opnieuw de dossiers te bestuderen welke haar in 1969 aanleiding hadden gegeven een aantal ondernemersafspraken — betreffende meststoffen — goed te keuren, omdat zij destijds de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig konden beïnvloeden. Wat betreft het niet optreden der Commissie naar aanleiding van nationale overheidsmaatregelen: de gevolgen van zodanig stilzitten dienen aan 's Hofs jurisprudentie (arrest 90 en 91-63, Luxemburg en België) te worden getoetst. Men mag niet voorbij zien aan de met name op het terrein der mededinging snel voortgeschreden ontwikkeling van het Gemeenschapsrecht.

En wanneer verzoeksters al te goeder trouw mochten zijn geweest, dan had de mededeling van de punten van bezwaar die goede trouw aan het wankelen moeten brengen.

De *interveniënt* meent dat verzoeksters een geweldig risico op zich hebben geladen door geen rekening te houden met de overduidelijke vingerwijzingen die hun reeds zijn gegeven door de beginseluitspraken van de ASPA-beschikking en de beschikking in de (voormelde) zaak der *Cementhandelaren.*

Aan een geldboete is in beginsel ook niet te ontkomen wanneer er slechts van onachtzaamheid sprake mocht zijn geweest. Het is niet zo dat er wegens te goeder trouw begane inbreuken geen sancties mogen worden toegepast.

Zelfs wanneer de firma's Peters-Lacroix, Brepols en Genval aanvankelijk alleen maar uit onachtzaamheid mochten hebben gezondigd, dan zijn zij niet langer te goeder trouw geweest vanaf het ogenblik waarop zij kennis hebben genomen van de uitspraak van de president van de Handelsrechtbank te Nivelles van 1 maart 1973.

Na de beschikking der Commissie hebben de firma's Brepols en Genval in hun weigering volhard door een hervatting der handelsrelaties van onaanvaardbare discriminerende voorwaarden afhankelijk te stellen (GB zou zich tot solidaire borgtocht bereid moeten verklaren; van normale kredietverlening zou geen sprake meer zijn). Daarentegen heeft Peters-Lacroix zich na de beschikking correct gedragen.

Elfde middel: buitensporig hoge geldboeten

Om de in verband met het vorig middel genoemde redenen staan de opgelegde boeten *volgens verzoeksters* in geen verhouding tot de ernst der feiten.

Bovendien heeft de aanmelding in 1962 plaatsgehad, terwijl de Commissie pas in 1968, na het arrest in de zaak tussen verzoeksters en Rath en Doodeheefver, enkele inlichtingen gevraagd. In dat arrest wordt overwogen dat de vereniging destijds de Belgische markt voor bijna 85 % bevoorraadde, terwijl ook de circulaire van verzoeksters er in ter sprake komen. De Commissie heeft toen met haar mededeling van de punten van bezwaar nog eens vijf jaar gewacht. In het arrest in de zaken 6 en 7-73, *Commercial Solvents* t. *Commissie* (Jurispr. 1974, blz. 223) — waarin geen aanmelding had plaatsgehad en niet om inlichtingen gevraagd was voordat een derde zich beklaagde — heeft het Hof een door de Commissie opgelegde boete verlaagd omdat de Commissie te laat had gereageerd.

Verweerster wijst er allereerst op dat de boete alleen wegens de gezamenlijke boycot van de heer Pex is opgelegd en dat diens klacht uit oktober 1972 dateert. De Commissie heeft daarop gereageerd op 23 januari 1973.

Twaalfde middel: aan de SA Éts. Vanderborght Frères zou ten onrechte een geldboete zijn opgelegd.

De SA *Vanderborght* Frères heeft nimmer geweigerd aan de heer Pex of aan GB te leveren; haar is nimmer om levering gevraagd.

Verweerster brengt hiertegen in dat vaststaat dat de leden der vereniging gezamenlijk hadden besloten aan de heer Pex geen behangselpapier meer te leveren, en dat aan de boycot niet door alle leden uitvoering behoeft te zijn gegeven, wil de Commissie ter zake van een dergelijke besluit tot strafoplegging overgaan.

C — Subsidiaire vorderingen

Verzoeksters vorderen subsidiair dat het Hof

— het verbod kortingen op de prijs bij wederverkoop aan te kondigen;
— de vestiging van een kwaliteitssysteem;
— het gezamenlijk verkoopsbevorderingsbeleid

met artikel 85 van het Verdrag verenigbaar zal verklaren.

Zij zetten uiteen waarom zij bedoelde bepalingen van algemeen belang achten.

Verweerster acht de subsidiaire vorderingen in de onderhavige procedure niet-ontvankelijk: verzoeksters hebben nieuwe overeenkomsten betreffende een kwaliteitsstelsel en een gezamenlijk verkoopsbevorderingsbeleid aangemeld. Verweerster kan zich over de nieuwe overeenkomsten pas uitspreken wanneer het Hof, kennis nemende van een verzoek om vernietiging van de gehele beschikking, uitspraak zal hebben gedaan.

Mondelinge behandeling

Tijdens de op 30 september 1975 gehouden openbare behandeling heeft de heer

Grégoire namens de Vereniging der Belgische Behangselfabrikanten de navolgende verklaring afgelegd:

„De verzoekende vennootschappen:

verklaren de beschikking van de Commissie der EEG van 23 juli 1974 met ingang van de dag waarop zij is genomen en ook in de toekomst niet te betwisten voor zover daarin verboden worden overeenkomsten

— behelzende de verplichting de voorgeschreven prijzen te eerbiedigen en te afficheren
— houdende het verbod lagere prijzen of kortingen op de voorgeschreven of adviesprijzen te afficheren.

Zij verzoeken het Hof akte te nemen van hun verklaring dat de eis dienovereenkomstig wordt beperkt."

Tijdens de pleidooien heeft de heer Grégoire gesteld dat de Vereniging de omstreden beschikking voor de toekomst, doch niet voor het verleden aanvaardt.

De Vereniging blijft zich op het standpunt stellen dat de Commissie wegens de weigering om aan de heer Pex te leveren geen geldboeten had kunnen opleggen omdat:

1. Het verbod prijskortingen aan te kondigen en de verplichting de eerbiediging van dat verbod door de koper in de tweede hand te verlangen de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig kan beïnvloeden.
   Iedere Belgische wederverkoper van behangselpapier was altijd vrij zich te bevoorraden waar hij wenste, ook bij een andere fabrikant in of buiten België. Dat de leden der Vereniging in het buitenland kopen doet niet ter zake.
2. Ook al mocht zulk een ondernemersafspraak de handel ongunstig kunnen beïnvloeden, dan nog heeft de Vereniging te goeder trouw gedacht dat dit niet het geval was.
3. Dat men de heer Pex niet heeft willen leveren was de normale consequentie van het feit dat hij zijn verplichtingen jegens de leden der Vereniging niet nakwam. De rechtmatigheid van het verbod kortingen aan te kondigen impliceert noodzakelijkerwijze dat de op schending ervan gestelde sanctie gemeenschapsrechtelijk geoorloofd was. Zo niet, dan zou de Commissie moeten aantonen dat de weigering aan de heer Pex te leveren op zichzelf de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden.
4. In ieder geval was de afspraak aangemeld, zodat wegens een maatregel die uitsluitend ter uitvoering van de afspraak is genomen geen geldboete kan worden opgelegd.
5. Zou ter zake van de verkoopweigering jegens de heer Pex wel een boete kunnen worden opgelegd, dan is de onderhavige boete niettemin te zwaar.
6. Ten slotte moet de beschikking waarbij die boete is opgelegd wegens onvoldoende redengeving worden vernietigd.

In antwoord op een door het Hof gestelde vraag heeft de Vereniging gesteld dat de door al haar leden getekende circulaire van 29 oktober 1971 niets uitstaande had met de besluiten van enkele leden om niet langer aan de heer Pex te leveren. Die circulaire behelsde slechts een bij het op de markt brengen van een nieuwe tweejaarlijkse collectie op de afnemers gedane beroep de algemene verkoopsvoorwaarden der Vereniging te eerbiedigen.

Namens de vennootschap Brepols is door haar raadsman de heer Schrans, het volgende betoogd:

1. De weigering om aan de heer Pex te leveren is niet gelijk te stellen met een — blijkens 's Hofs arrest in de zaak *Commercial Solvents* t. *Commissie* (Jurispr. 1974, blz. 223) verboden — definitieve en onvoorwaardelijke verkoopsweigering. Het ging toen om een koper die van het produkt een gebruik wenste te maken dat schending inhield van bepaalde hem rechtmatig opgelegde verplichtingen:

non serventi fidem non est fides servanda. Brepols heeft in oktober 1971 aanstonds haar voornemen te kennen gegeven deze normale burgerlijke sanctie jegens de heer Pex toe te passen om een alleszins wettige druk uit te oefenen op zijn — zich niet aan de overeenkomst houdende — wederpartij; zij heeft echter pas in maart 1972 uitvoering aan dat voornemen gegeven.

2. De opschorting van de leveringen door de leden der Vereniging heeft niet krachtens afstemming plaatsgevonden.
3. Mocht de Vereniging wél een beleid van gebonden prijzen hebben gevolgd, dan gaat het om een beleid dat op 30 oktober 1972 uitdrukkelijk bij de Commissie is aangemeld. Wie vaststelling der bij wederverkoop te berekenen prijzen heeft aangekondigd, kan uiteraard ook minder ver gaan.
4. Na aanmelding is de overeenkomst totdat de Commissie haar beschikking neemt ten volle rechtsgeldig. Zij is voor partijen bindend en kan overeenkomstig de nationale wetgeving aan derden worden tegengeworpen.
5. Ook al zou opschorting der leveringen jegens een gebrekige wederpartij niet een gewone burgerrechtelijke sanctie zijn en een vorm van concurrentiebeperking behelzen, dan nog kan die beperking de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig beïnvloeden.
6. De Commissie heeft haar stelling dat die jegens de heer Pex toegepaste beperking der mededinging de handel tussen Lid-Staten ongunstig zou kunnen beïnvloeden, ook geenszins gestaafd.
7. De beschikking der Commissie moet dus wegens schending van wezenlijke vormvoorschriften worden vernietigd.

De heer van Bunnen heeft *namens de heer Pex* betoogd dat deze na de boycot door de Vereniging geen enkele mogelijkheid tot parallelle invoer van behangselpapier heeft kunnen vinden, ook niet voorzover de Vereniging het verkocht, omdat de leden der Vereniging buitenslands alleenvertegenwoordigingscontracten hadden afgesloten die de mogelijkheid van parallele invoer afsneden.

Van boycot mag reeds worden gesproken wanneer de stopzetting der leveringen ten doel heeft tot een bepaalde houding of een in handelen of nalaten bestaande gedragslijn te dwingen. Een boycot die er op gericht is naleving van een onrechtmatige overeenkomst te verzekeren is zelf ook onrechtmatig.

De boycot is een zelfstandige sanctie, die onafhankelijk van andere minder vergaande maatregelen kan worden toegepast en moet daarom, als ongeoorloofd worden beschouwd, ook al wordt die sanctie toegepast wegens schending van aangemelde overeenkomsten. Het is een sanctie die geen juridisch karakter draagt en naast de gewone contractuele sancties komt te staan.

Het communautaire mededingingsrecht kan een ondernemersafspraak niet ongemoeid laten omdat die afspraak slechts binnen de nationale grenzen effect zou sorteren, terwijl men er juist op uit was aan die grenzen hun economische betekenis te ontnemen.

Als gemachtigde van de *Commissie* wijst de heer Dubois er op dat de algemene verkoopsvoorwaarden een besluit van alle leden der Vereniging behelzen. De circulaire van de Vereniging dd. 29 oktober 1971 is door alle leden getekend en alle leden hebben ook bevestigd dat het stopzetten van de leveranties aan de heer Pex zijn oorzaak vond in het feit dat deze de algemene verkoopsvoorwaarden niet had geëerbiedigd.

Het is voor toepassing van artikel 85 niet nodig dat het boycotbesluit der Vereniging volledig door al haar leden is toegepast want dan zou de aansprakelijkheid van een deelnemer, aan artikel 85 getoetst, er van afhangen of het slachtoffer van de actie in het geweer komt. Kan een gezamenlijk boycotbesluit door andere middelen worden bewezen, dan is de

uitvoering van dat besluit voor de toepassing van artikel 85 slechts als een aanvullend bewijselement te beschouwen.

Schending van een overeenkomst vermag een gezamenlijke boycot niet te rechtvaardigen. Een individuele weigering van een ondernemer om met een ander tot zaken te komen is heel iets anders dan een collectieve boycot van een handelspartner die tot diens algehele uitsluiting kan leiden. Al is een gezamenlijke boycot naar Belgisch recht niet verboden, het is ook niet als een normale burgerrechtelijke sanctie wegens niet nakoming der op de koper-wederverkoper rustende verplichtingen te beschouwen.

De Commissie houdt vol dat de boycotactie ter fine van haar toetsing aan artikel 85, lid 1, kan worden losgemaakt van het systeem dat men er door heeft willen handhaven. De Commissie behoeft zich het hoofd niet te breken over niet bij aanmelding genoemde clausules. Wanneer aan de Commissie op haar uitdrukkelijk verzoek te tekst is toegezonden van overeenkomsten welker inhoud op het aanmeldingsformulier slechts ten dele is vermeld, dan is het niet zo dat ook de bij aanmelding niet-vermelde clausules als aangemeld zijn te beschouwen.

Het boycotten van de heer Pex de handel tussen Lid-Staten rechtstreeks ongunstig beïnvloeden omdat impliciet alle handelaren die hun behangselpapier bij verzoeksters betrokken erdoor werden bedreigd. De afnemers der Vereniging zijn weliswaar vrij hun behangselpapier in het buitenland te betrekken, maar zulke aankopen worden met het oog op de toekenning van de getrouwheidskorting niet in aanmerking genomen, waardoor hun die premie althans ten dele ontgaat. Al is het boycotbesluit niet bij de Commissie aangemeld, het is en blijft een gevolg, een consequentie van de gewraakte overeenkomsten der Vereniging. De term „de overeenkomst betreffende het huishoudelijk reglement en de erop gebaseerde besluiten" slaat ook op de gezamenlijke boycot van de heer Pex.

De boeten zijn erg laag uitgevallen: ze gaan bij geen der verzoeksters 1,5 % van hun omzet in behangselpapier te boven.

De Commissie heeft door boeteoplegging aan alle verzoeksters vooral willen voorkomen dat grote ondernemingen hun marktmacht zouden gebruiken om een kleine handelaar die hun concurrentie aandoet uit te schakelen.

In antwoord op een door het Hof gestelde vraag hebben de leden der vereniging verklaard dat hun betrekkingen met hun buitenlandse leveranciers feitelijk noch rechtens van exclusieve aard zijn;

Overwegende dat de Advocaat-Generaal ter terechtzitting van 22 oktober 1975 zijn conclusie heeft genomen;

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat de Groupement de fabricants de papiers peints de Belgique (Vereniging der Belgische Behangselpapierfabrikanten, nader te noemen: de Vereniging) — en haar leden — bij op 30 september 1974 ter griffie ingekomen verzoekschrift vernietiging hebben gevorderd van de beschikking van de Commissie van 23 juli 1974 (PB 1974, nr. L 237, blz. 3), waarin zij een aantal onderling samenhangende overeenkomsten en besluiten der Vereniging met artikel 85, lid 1, van het EEG-Verdrag onverenigbaar heeft verklaard, het verzoek om vrijstelling heeft afgewezen, de leden der Vereniging heeft gelast

onverwijld een einde te maken aan de vastgestelde inbreuken en hun wegens hun gemeenschappelijk besluit de leveringen aan de heer Pex op te schorten geldboeten heeft opgelegd;

Het onderwerp van het geschil

2 Overwegende dat de leden der Vereniging ter openbare terechtzitting hebben verklaard de beschikking van de Commissie der EEG van 23 juli 1974 „met ingang van de dag waarop zij is genomen — en ook voor de toekomst — niet te betwisten voor zover daarin verboden worden overeenkomsten behelzende de verplichting de voorgeschreven prijzen te eerbiedigen en te afficheren en houdende het verbod lagere prijzen of kortingen op de voorgeschreven of adviesprijzen te afficheren";

3 dat de Vereniging heeft verklaard dat zij de rechtmatigheid der beschikking voor het verleden blijft betwisten, zulks niet met de bedoeling haar volledige nietigverklaring te verlangen, doch wel ten einde aan te tonen dat het opschorten der leveranties aan de heer Pex niet viel onder artikel 85, lid 1, zodat de beschikking der Commissie zou moeten worden vernietigd voor zover te dier zake geldboeten zijn opgelegd;

4 dat de leden der Vereniging subsidiair betogen dat de boetebedragen te hoog zijn, zodat het Hof krachtens zijn volledige rechtsmacht tot verlaging zou dienen over te gaan;

5 dat verzoeksters zich voorts bedienen van middelen die schending van de bepalingen van het Verdrag en onvoldoende motivering behelzen;

Ten principale

Benadeling van de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt

6 Overwegende dat volgens verzoeksters in de beschikking (sub II, lid 3) ten onrechte wordt vastgesteld dat zij de handelaren in behangselpapier bij wederverkoop een bepaalde prijzen hebben gebonden;

7 Overwegende dat zij evenwel niet ontkennen dat kleinhandelaren die hun waren rechtstreeks bij de Vereniging of via handelaren betrekken, gehouden zijn

de door de leden der Vereniging gezamenlijk vastgestelde prijstarieven te affi-cheren en niet publiekelijk kortingen op die prijzen mogen aankondigen;

8 dat volgens verzoeksters alleen het aankondigen van kortingen verboden was, zodat de kleinhandelaren vrij waren om in bijzondere gevallen — en zelfs geregeld — kortingen toe te kennen, mits zij die kortingen niet publiekelijk aankondigden;

9 Overwegende dat in artikel 85, lid 1, van het Verdrag overeenkomsten tussen ondernemingen welke bestaan in „het rechtstreeks of zijdelings bepalen van de ... prijzen of van andere contractuele voorwaarden" uitdrukkelijk met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar worden verklaard;

10 Overwegende dat waar een stelsel van gebonden verkoopsprijzen kennelijk met deze bepaling in strijd is, zulks te meer geldt voor een stelsel van volgens tarief berekende prijzen, gekoppeld aan het verbod kortingen op die prijzen aan te kondigen;

11 dat het daarom weinig ter zake doet of in de beschikking ten onrechte aan de leden der Vereniging wordt verweten dat zij een systeem van gebonden wederverkoopsprijzen hebben toegepast;

12 dat voorts is betwist dat de overeenkomst tussen de leden der Vereniging, waartoe vier van de vijf Belgische behangselpapierfabrikanten zijn toegetreden, alle mededinging uitsluit ten aanzien van de in België toegepaste verkoopsprijzen van door hen onder een gemeenschappelijk merk — „Decorgroup" — verkocht behangselpapier;

13 Overwegende dat de in de omstreden beschikking bedoelde overeenkomst behalve de al dan niet rechtstreekse vaststelling der prijzen een aantal beperkende clausules behelst met betrekking tot andere voorwaarden gesteld ten aanzien van de in die beschikking onder II A 2 sub a tot en met u opgesomde transacties;

14 dat weliswaar sommige clausules van het huishoudelijk reglement reeds in onbruik waren geraakt toen de omstreden beschikking werd genomen, doch

dat niet wordt betwist dat de overeenkomst, die alle aspecten van de verkoop en verhandeling van het behangselpapier van de Vereniging betrof, in hoofdzaak van kracht is gebleven totdat ze in zoverre bij de beschikking zou worden verboden;

15 Overwegende dat volgens verzoeksters het besluit niet aan de heer Pex te leveren door iedere fabrikant tot wie de heer Pex zich wendde individueel zou zijn genomen omdat deze zijn overeenkomsten niet naleefde;

16 Overwegende dat de aan de Vereniging voorbehouden bevoegdheid tot stopzetting der leveringen aan een koper die de algemene verkoopsvoorwaarden niet eerbiedigt en de circulaires welke de leden der Vereniging tot hun afnemers hebben gericht met zoveel woorden werd genoemd;

17 dat in de circulaire welke de Vereniging op 29 oktober 1971 aan al haar afnemers deed toekomen wordt gezegd:

„In de gegeven omstandigheden komt het ons noodzakelijk voor Uw aandacht te vestigen op de algemene verkoopsvoorwaarden, en wel met name op de noodzaak ener strikte eerbiediging van de drie volgende paragrafen:

Door het enkele feit der bestelling verplicht de afnemer zich alle uit de algemene verkoopsvoorwaarden voortvloeiende verplichtingen te eerbiedigen en aanvaardt hij de consequenties van eventuele inbreuken . . .";

18 dat deze circulaire, gezien haar bewoordingen en het tijdstip harer publikatie, kennelijk ten doel had de kleinhandelaren te verzekeren dat de Vereniging op naleving dezer algemene verkoopsvoorwaarden toezag en dat er tegen een concurrent die onder de afgesproken prijzen ging passende maatregelen zouden worden genomen, te meer waar de voorwaarden waarop de aandacht der afnemers werd gevestigd juist die waren welke door de heer Pex zouden zijn geschonden;

19 dat dan ook dient te worden vastgesteld dat de Commissie over voldoende gegevens beschikte op grond waarvan bewezen mocht worden geacht dat het besluit tot opschorting van de leveringen aan de heer Pex door de leden der Vereniging gezamenlijk is genomen;

20 Overwegende dat derhalve het feit dat de heer Pex niet getracht heeft een bestelling bij een van de leden der Vereniging te doen en dat een ander lid van de Vereniging zijn leveringen nog enige tijd heeft voortgezet, de vaststelling der Commissie volgens welke er een gezamenlijk besluit zou zijn genomen, krachtens hetwelk er niet langer aan de heer Pex zou worden geleverd, niet vermag te ontzenuwen;

21 Overwegende dat dan ook de door de Vereniging toegepaste marktreglementering die door haar beleid ten aanzien van de prijzen en kortingen werd gekenmerkt, terwijl er met het oog op de strikte naleving van de algemene verkoopsvoorwaarden sancties waren voorzien, een beperking of vervalsing van de mededinging in België — en derhalve binnen de gemeenschappelijke markt — ten doel en tot gevolg had;

Ongunstige beïnvloeding van de handel tussen Lid-Staten

22 Overwegende dat verzoeksters betogen dat de overeenkomsten en besluiten der Vereniging de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig konden beïnvloeden;

23 dat in de tweede plaats, bijaldien dit wel het geval mocht zijn, in de omstreden beschikking niet is aangegeven hoe zodanige beïnvloeding mogelijk zou zijn;

24 dat in de derde plaats de leden der Vereniging volkomen te goeder trouw zouden hebben aangenomen dat de overeenkomsten en besluiten de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig beïnvloedden, zodat de oplegging van geldboeten ter zake van het besluit, dat alleen werd genomen om naleving der overeenkomsten af te dwingen niet gerechtvaardigd was;

25 Overwegende dat de enkele omstandigheid dat een ondernemersafspraak ten aanzien van de prijzen als hierbedoeld alleen de verhandeling der produkten in een enkele Lid-Staat betreft, niet medebrengt dat de handel tussen Lid-Staten niet ongunstig kan worden beïnvloed;

26 dat immers een ondernemersafspraak die het gehele grondgebied van een Lid-Staat bestrijkt, naar haar een versterking van de nationale drempelvorming ten

gevolge heeft, hetgeen de in het Verdrag beoogde economische vervlechting doorkruist en de nationale produktie bescherming verschaft;

27 dat in zoverre zowel een onderzoek moet worden ingesteld naar de middelen welke aan de leden van een kartel ter beschikking staan om de afnemers aan zich te binden als naar het betrekkelijk belang van de ondernemersafspraak op de betrokken markt en de economische samenhang waarin die afspraak haar plaats vindt;

28 Overwegende dat het besluit van de Vereniging inzake het tarief der samenwerkingspremie, waarvan het percentage bepaald wordt door het totaalbedrag der in de loop van een jaar bij de leden gedane aankopen, er toe kon leiden dat de bestellingen bij de leden der Vereniging werden geconcentreerd zodat een afnemer die reeds een deel van zijn behoeften bij de leden der Vereniging heeft gedekt wordt aangespoord ook verder bij die leden te kopen — ten einde een zo hoog mogelijke premie te verkrijgen —;

29 Overwegende dat in de beschikking niet wordt verklaard hoe het feit dat 16 % van de Belgische importen, overeenkomende met 5 % van de totale Belgische omzet, zoals die door de Vereniging tegen haar prijzen en op haar voorwaarden wordt verkocht, zonder dat er tussen de leden der Vereniging en de buitenlandse fabrikanten betrekkingen bestaan welke een uitsluitend recht op vertegenwoordiging behelzen, de handel tussen Lid-Staten ongunstig kan beïnvloeden;

30 dat de Commissie krachtens artikel 190 van het Verdrag gehouden is haar beschikkingen te motiveren door de feitelijke elementen te vermelden waaruit de wettigheid van de genomen maatregel blijkt, alsmede de overwegingen die haar tot het nemen der beschikking hebben geleid;

31 dat weliswaar zodanige beschikking — in de lijn van een constante besluitvormingspraktijk — summierlijk mag worden gemotiveerd, met name ook door een verwijzing naar bedoelde praktijk, doch dat het op de weg der Commissie ligt om, wanneer zij veel verder gaat dan in eerdere beslissingen het geval was, haar beweegredenen met zoveel woorden te vermelden;

32 dat in de beschikking met betrekking tot de daarin vastgestelde met de ondernemersafspraak gepaard gaande territoriale bescherming en isolering van de nationale markt niet duidelijk wordt uiteengezet waarom van zodanige bescherming en zodanig isolement zou mogen worden gesproken, kunnende in zoverre niet met verwijzing naar een vroegere zaak worden volstaan;

33 dat ofschoon niet uitgesloten is te achten dat een ondernemersafspraak met betrekking tot de prijzen als hierbedoeld de handel tussen Lid-Staten werkelijk ongunstig kan beïnvloeden, verweerster bij het nemen van een beschikking waarin zij veel verder ging dan in eerder door haar genomen beschikkingen, de overwegingen waardoor zij zich liet leiden duidelijker had moeten uiteenzetten;

34 Overwegende dat door de summiere stellingen die onder rubriek E der omstreden beschikking — onder het opschrift: „Ongunstige beïnvloeding van de handel tussen Lid-Staten te vinden zijn — niet voldaan is aan de krachtens artikel 190 van het EEG-Verdrag op de Commissie rustende plicht haar beschikkingen met redenen te omkleden;

35 Overwegende dat artikel 4 van de beschikking der Commissie nr. 74/451/EEG dan ook, in voege als door verzoeksters gevorderd, moet worden nietigverklaard;

Ten aanzien van de kosten

36 Overwegende dat volgens artikel 69, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering de in het ongelijk gestelde partij desgevorderd in de kosten wordt verwezen;

37 dat verweerster in casu in het ongelijk gesteld is;

38 dat zij derhalve overeenkomstig de conclusie van verzoeksters in de kosten moet wordt verwezen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

rechtdoende:

1. **vernietigt artikel 4 van de beschikking der Commissie nr. 74/431/EEG;**

2. **veroordeelt de Commissie van de Europese Gemeenschappen in de kosten.**

Lecourt Kutscher Donner

Pescatore Sørensen Mackenzie Stuart O'Keeffe

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op zesentwintig november negentienhonderdvijfenzeventig.

De Griffier

A. Van Houtte

De President

R. Lecourt

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL A. TRABUCCHI VAN 22 OKTOBER 1975 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

1. De vier verzoekende ondernemingen vormen te zamen de in 1922 opgerichte Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique. Het huishoudelijk reglement van deze vereniging, laatstelijk gewijzigd in juli 1971, behoudt het lidmaatschap voor aan in België gevestigde fabrikanten van behangselpapier. Met het oog op de harmonisatie van de verkoopsvoorwaarden van het produkt is in dit reglement voorts bepaald dat de vereniging elke twee jaar een standaardlijst vaststelt met — onder meer — de prijsgroepen en kwaliteiten, waarmee een tarieflijst met de prijzen af-fabriek en de detailhandelsprijzen overeenkomt.

Ingevolge het huishoudelijk reglement zijn de leden gehouden tot harmonisatie van hun algemene verkoopsvoorwaarden op basis van vaste prijzen bij verkoop en wederverkoop en toekenning van een korting — „samenwerkingspremie" ge-

1 — Vertaald uit het Italiaans.